



»» Оснивање удружења за заштиту ауторских права

Искуства
и запажања

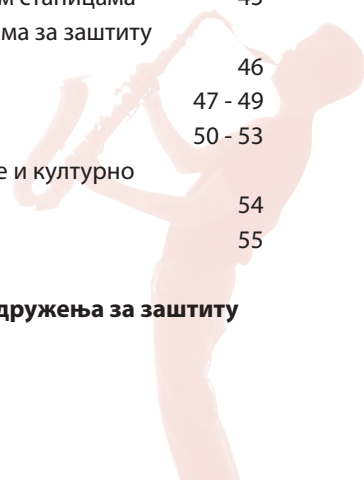
ДР. ULRICH UCHTENHAGEN

Свјетска
организација за
интелектуалну
својину



САДРЖИНА

	Параграф
Увод	1 - 3
1. Предуслови за оснивање удружења за заштиту ауторских права	4
а. Законодавство	5 - 6
б. Груписање права	7 - 12
в. Економска довољност	13 - 14
г. Улога државе	15 - 18
д. Компетентно особље	19 - 20
2. Циљеви	21
а. Финансијски дјелотворно управљање	22 - 24
б. Солидарност у културном животу	25 - 26
в. Аутономија	27 - 28
3. Фазе у оснивању удружења за заштиту ауторских права	29 - 30
а. Основна обука руководилица	31 - 33
б. План рада	34 - 36
в. Процјена и покриће трошковаа	37 - 38
г. Правни оквир, статут и уговори са ауторима и издавачима	39 - 41
д. Документација	42 - 44
ђ. Уговори са радијским и телевизијским станицама	45
е. Споразуми са иностраним удружењима за заштиту ауторских права	46
ж. Правила дистрибуције и процедура	47 - 49
з. Обрада података	50 - 53
и. Социјална бригаа за ауторе и издаваче и културно унапређење	54
ј. Борба против пиратства	55
4. Модел плана дејствовања за оснивање удружења за заштиту ауторских права	



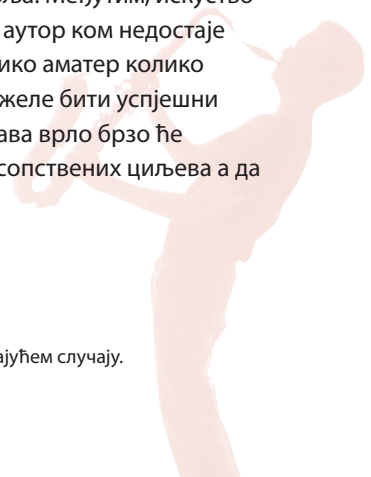
Увод

1. Када држава одлучи да оснује национални радио или телевизију, да оснује државну ваздухопловну компанију или уђе у било које друго до тада технички и административно непознато подручје, у потрази је за искуствима из других држава у које жели да пошаље будући кадар на полазну обуку. За занимања као што су радијски техничар, сниматељ, пилот или механичар ваздухоплова потребна је детаљна и пажљиво одабрана обука како би се добила потребна квалификација.

2. Исто се односи и на оснивање удружења за заштиту ауторских права. За колективно управљање ауторским правима потребни су основно познавање права, административне способности, детаљно познавање тарифа, основних принципа прикупљања тантијема (или надокнада за коришћење дјела), вођења документације, дистрибуције, рачуноводства и исплата, обраде података и социјалне бриге. Онај ко крене у оснивање удружења за заштиту ауторских права без неопходног стручног образовања суочиће се са ризиком брзог неуспјеха, јер ће то бити подухват чијем је на челу аматер. А с обзиром на то да до таквих проблема често долази, важно је нагласити да успјех у успостављању удружења за заштиту ауторских права у основи зависи од стручности руководиоца и особља.

3. Прилично често се аутори¹ осјећају способним да управљају својим правима и правима својих колега, јер, углавном, мисле да им је јасно како би њиховим правима требало да се управља. Међутим, искуство је показало да је при колективном управљању аутор ком недостаје стручно знање у управљању правима исто толико аматер колико и потпуни аутсајдер. Сходно томе, аутори који желе бити успјешни директори удружења за заштиту ауторских права врло брзо ће схватити да не постоји пречица до остварења сопствених циљева а да се прво не добије потребно знање.

¹ Ријеч „аутор(и)“ такође, обухвата композиторе, у одговарајућем случају.



1. Предуслови за оснивање удружења за заштиту ауторских права

4. Дрво може да расте једино ако му се коријење налази у плодном тлу, ако добија довољно свјетлости и воде, те ако је поштеђено напада паразита. Исто тако, удружења за заштиту ауторских права зависе од специфичних „услова околине“. Те предуслове требали би детаљно испитати специјалисти прије него што се донесе одлука о оснивању удружења. Најважнији од тих услова су укратко изложени у наставку текста.

а. Законодавство

5. Правима аутора може да се колективно управља једино ако су она одговарајуће зајемчена законом. Напримјер, нема много смисла бавити се правима емитовања ако не постоји обавеза радијских и телевизијских станица да плате тантијеме ауторима чија дјела емитују.

6. Даље, колективно управљање ауторским правима биће успјешно једино ако су домаћа и страна дјела заштићена на исти начин, то јесте да се држава обавезала да ће дјела домаћих и страних аутора ставити у исту раван приступивши међународним конвенцијама. Тамо гдје страна дјела остану без заштите, корисници ће одбацити обавезу да плаћају тантијеме за домаћа дјела. У случају да нема заштите за домаћа дјела, удружење за заштиту ауторских права ће се претворити у представника страних интереса и неће никада добити пуно признање у земљи у којој дејствује.

6. Груписање права

7. Деценије искуства су показале да колективно управљање ауторским правима никада неће просперирати ако удружење не успије под свој надзор ставити сва права у одређеном правном подручју и у односу на одређену категорију дјела, напримјер, сва права на јавно извођење музике. Удружење мора да оперише такозваним свјетским репертоаром музике, литературе, драмских дјела итд. Свјетским репертоаром може да се оперише тако што ће се удружењу за заштиту ауторских права дати

легални монополски положај у земљи у којој дејствује или уједињавањем на добровољном основу свих домаћих и страних носилаца права, што би водило de facto монополском положају.

8. Монополском положају удружења за заштиту ауторских права често се супротставља аргуменат да је то неспојиво са уставном слободом формирања удружења. Међутим, аутори су слободни да формирају колико год удружења желе – тим удружењима није дозвољено да се баве колективним управљањем ауторским правима. Ограничење у корист монополског положаја утиче на слободу трговине, не на слободу оснивања удружења. Практично, свака земља има уставне изузетке у слободи трговине, које могу да се подведу под заједнички термин „дозвољена концентрација“, а односе се на подручје транспорта, снабдијевање електричном енергијом, поштанске или комуналне услуге. Удружења за заштиту ауторских права, такође, треба да имају повлашћени положај, што би требало да им отвори могућност да остваре монополски положај.

9. Зашто није могуће остварити задовољавајући ниво колективног управљања ауторским правима без законом одређеног или de facto монополског положаја удружења? Разлог је што у случају гдје у једној земљи постоји више удружења за иста права и исту врсту дјела није могуће повући јасну линију између њихових активности. Ко управља правима за дјела на којим постоји коауторство, ако један аутор припада друштву А, а други аутор друштву Б, или у случају гдје је композитор музике за пјесму члан друштва А, а писац текста за пјесму члан друштва Б, или у случају гдје је дјело које је створио аутор члан друштва А, издао издавач који је члан друштва Б?

10. Ако корисник постави питање удружењу за заштиту ауторских права: “Која дјела заступате?”, удружење не може да да прецизан одговор. Постоји само један ваљан одговор на то питање: „Ми заступамо сва дјела која бисте ви могли да користите“, а овај одговор може да да само једно удружење за заштиту ауторских права, и то према једном праву и категорији дјела која у одређеној земљи заступа, те је том чињеницом постављено у легални или de facto монополски положај. Плуралност удружења за заштиту истих

права и исте категорије дјела у једној држави води несигурности, неслози и спорењу, што, како је показало искуство, има потенцијал да заустави развој колективног управљања ауторским правима.

11. Искуство, такође, показује да велики број права која се убрајају у подручје дејствовања удружења за заштиту ауторских права аутори преносе на своје издаваче према издавачким уговорима. Сходно томе, монополски положај удружења за заштиту ауторских права може да буде остварен једино ако издавачи, такође, буду прихваћени као чланови и ако пренесу права која су добили од аутора на удружење за заштиту ауторских права. Признавање издавача као пуноправних чланова прихваћена је чињеница у свим европским удружењима за заштиту ауторских права иако аутори у другим дијеловима свијета – посебно у Латинској Америци – још увијек оклијевају да отворе врата удружењима за заштиту ауторских права издавачима. Без издавача као чланова, удружење за заштиту ауторских права одриче се најважнијих права; издавачи покушавају сами – на рудиментаран начин – да остваре права која су им пренијели аутори, а тиме слабе колективно управљање. У већини случајева остваривање права аутора посредством издавача доводи до тога да аутори остају празних руку, те се, стога, снажно препоручује да партнерство аутора и издавача буде основа при оснивању нових удружења за заштиту ауторских права.

12. На крају, питање кохабитације аутора и извођача у области музике мора да буде разјашњено прије предузимања било какве акције. Могуће је да ауторским и такозваним сродним или повезаним правима извођача паралелно управљају два различита удружења. Међутим, ако оба удружења морају да раде са истим корисницима, најћи ће на снажно противљење. Ти корисници тражиће да управљање с обје врсте права буде координисано и тај захтјев је прилично разуман. Таква искуства су довела до сарадње у бројним земљама. Један од примјера је када удружење за заштиту ауторских права прикупља тантијеме и шаље новац од повезаних права удружењима за заштиту права извођача, или да, што је случај у неким земљама, два удружења постигну споразум о томе да успоставе заједнички механизам лиценцирања и прикупљања прихода.

в. Економска довољност

13. Чак и тамо гдје су најмањи могући административни издаци, удружење за заштиту ауторских права, упркос томе, мора да има минималан доток прихода како би свој посао обављало успјешно и дјелотворно. То се посебно односи на оне случајеве у којима права којима се управља покривају велики међународни репертоар који подразумева широку дистрибуцију и исплате, те трошак који такво управљање доноси. Удружење за заштиту ауторских права не би могло да испуњава своје задатке ако, због трошкова, не би било у могућности вршити адекватну дистрибуцију.

14. Како се у овом случају економска довољност прорачунава? Процијени приход удружења за заштиту ауторских права добија се или предвиђањем обима прикупљања очекиваних тантијема на основу просјечних тарифа, или претпостављањем прихода *per capita* у земљама с упоредивим околностима. Слиједећи то, мора да се одреди особље потребно за прикупљање и сабирање докумената потребних за дјелотворну архиву, дистрибуцију и исплату, процијени износ плата за особље, као и додаци према том основу. Ако трошкови остану у оквиру 30% прихода од управљања извођачким и правима емитовања, или у оквиру 25% прихода од управљања правима на репродукцију, онда пословање може да се оцијени као економски довољно и удружење као одрживо.

г. Улога државе

15. Становиште које усвоји власт у држави у којој се разматра оснивање новог удружења за заштиту ауторских права изузетно је значајно. Без сарадње власти или, ако ништа друго, без њихове добре воље покушаји да се оснује удружење за заштиту ауторских права могу врло брзо да постану узалудни. Основ за исказивање овакве потребе за званичном подршком је једноставан: активности удружења за заштиту ауторских права протежу се на дужности које, такође, потпадају под одговорност државе. И држава и удружење за заштиту ауторских права морају да обезбиједи остваривање индивидуалних права како је зајемчено законом.

То је због тога што активности удружења за заштиту ауторских права имају утицај на неколико државних институција као што су државни радио и телевизија, културни програми, државни регистри, закони и прописи (на примјер, антимонополски закони, грађански и кривични поступци и закони из области монетарне политике). У свим овим подручјима дејствовање удружења за заштиту ауторских права може да буде парализовано ако држава не подржава те активности. Како до тога не би дошло, од самог почетка мора да се обезбиједи сагласност државе на принципе колективног управљања ауторским правима, као и то да држава узме удружење за заштиту ауторских права под своје окриље.

16. Приступ који одаберу државни радио и телевизија посебно је важан. Ако они одбију да прихвате брз и разуман договор, то шаље негативне сигнале који ће касније прерасти у препреке које је немогуће превладати. Како неко може да увјери сопственика хотела да мора да плати тантијеме или надокнаду за пријем сигнала с музиком ако државни емитер сам не плаћа тантијеме за емитовање те музике? Због тога се препоручује да се ресурси не троше на изградњу скувих дијелова инфраструктуре колективног управљања (као што је испуњавање технолошких захтјева, унајмљивање канцеларијског простора и запошљавање особља) док споразуми с државним радиом и телевизијом не буду потписани и попечаћени.

17. Управљање „свјетским репертоаром“, како је раније објашњено, и посљедични легални или *de facto* монополски положај удружења за заштиту ауторских права ставља га под утицај антимонополског законодавства. Примјена закона из те области, у случају колективног управљања ауторским правима, имаће катастрофалне учинке и због тога мора да се избјегне по сваку цијену. Рјешење је у државној контроли удружења за заштиту ауторских права путем посебних закона, искључујући примјену општих антимонополских прописа.

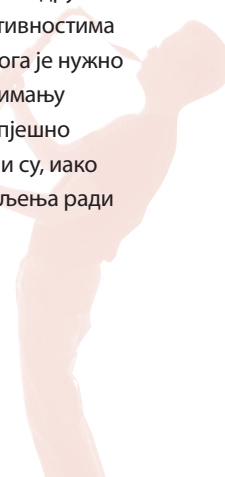
18. Државна контрола, међутим, има своју „цијену“. Добра воља државе може да се задобије ако се ауторским правима управља коректно, непристрасно и економично. То значи да држави мора да се да могућност

да врши инспекцију и надзирање пословања. Ауторе и издаваче би требало савјетовати да не покушавају да избјегну такво надзирање, барем дотле док се не врши политички утицај. Изјава надлежних органа да удружење за заштиту ауторских права послује правилно и да су му финансије уредне прилично је важна у било којој држави. У случајевима у којима државно надзирање доприноси ускраћивању посебних интереса појединим групама аутора и издавача у корист општег интереса још више је разлог да се тражи и прихвати такво надзирање.

д. Компетентно особље

19. Већ је у уводу поменуто да је колективно управљање ауторским правима професија и да се, као било које друго захтјевно занимање, мора да изучи. Да би се постигао успјех, неопходно је да кандидати за руководећа мјеста у удружењима за заштиту ауторских права задовоље исте високе услове какви су постављени и за руководећа мјеста у било којој другој одговорној организацији у приватном или јавном сектору. Посебно је важно да комбинација вјештине правне анализе, практичног рјешавања проблема и познавања области културе чине дио основних критеријума у посебним условима за лице које ће водити удружење.

Потреба за таквом комбинацијом је јасна, јер ће „умјетник“ морати да се навикне на то да ће значајан дио свог времена проводити бавећи се израчунима и планирањем, а „адвокат“ ће схватити да аутори и издавачи не прихватају увјек његову правну анализу и можда преферишу „ирационалан“ приступ који не одговара његовој логици. И један и други ће понекад схватити да морају да се ослоне на себе у својим активностима и да ће се понекад, заиста, осјећати прилично усамљено. Због тога је нужно тражити и наћи храбре људе који ће наћи задовољство у преузимању увијек нових задатака, који имају стрпљења и устрајности да успјешно доврше оно што су започели упркос многим потешкоћама и који су, иако имају јасне циљеве, отворени и за прихваћање другачијих мишљења ради опште добробити друштва.



2. Циљеви

21. У свим земљама у којима аутори и издавачи очекују да дијеле приход од коришћења дјела удружење за заштиту ауторских права чини важан елемент културног живота. Али, удружење које пружа услуге својим члановима, такође, мора да узме у обзир своје мјесто у тржишним условима земље у којој дејствује и редовно испитује да ли и на који начин може још побољшати свој рад.

а. Финансијски дјелотворно управљање

22. Најважнији задатак удружења за заштиту ауторских права јесте да плаћа примјерене износе ауторима и извођачима за коришћење њихових дјела. Овај задатак није испуњен ако удружење, уместо да врши исплате, ствара фондове и резерве, те тим средствима жели да оствари друге циљеве.

23. Да ли су или нису исплаћени износи примјерени у основу зависе од израчуна тарифа, чиме се ствара израчунаски основ за тантијеме или надокнаду коју плаћају корисници. Смјернице дају национални поступак и међународни стандарди, посебно:

- „правило 10%“ према ком ауторима и извођачима припада 1/10 свих прихода који се добију од коришћења дјела;
- правило „pro-rata temporis“ према ком се 10% које припада ауторима и извођачима пропорционално редукује у случајевима у којима се заштићена и незаштићена дјела користе заједно;
- „балетно правило“ према ком се 10% које припада ауторима и извођачима, такође, пропорционално редукује у случајевима у којима се неколико дјела користи истовремено.

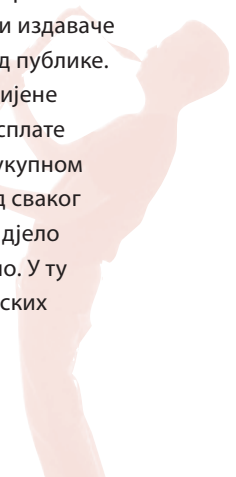
Велика је вјероватност да удружење за заштиту ауторских права можда неће моћи, у почетку, примијенити тарифе које одговарају пуној примјени ових стандарда у сваком појединачном случају. О тарифама мора да се преговара са удружењима корисника (као што

је удружење сопственика хотела), а резултат тих преговора, углавном, јесте компромис између захтјева удружења за заштиту ауторских права и нивоа спремности корисника да плате. У сваком случају, међународно признате норме и стандарди требали би увијек усмјеравати цјелокупни напор удружења за заштиту ауторских права према поступном приступу адекватним тарифама.

24. У удружењу за заштиту ауторских права могу да тврде да „дјелотворно управљају“ једино ако су трошкови управљања у разумним оквирима. И у овом случају се примјењују поменути међународни стандарди. Трошкови од 30% за управљање правима на извођење и емитовање и 25% за управљање правима на репродукцију могу бити оправдани под условом да активности на дистрибуцији воде према регуларним, детаљним и индивидуалним билансима за сваког аутора и извођача. Ови проценти могу да се привремено повећају, на примјер, у временима високе инфлације или када се инвестира на велико у опрему, као што је набавка система за обраду података. Било како било, удружење за заштиту ауторских права чији трошкови константно премашују поменуте стандарде има проблем одрживости и, сходно томе, зрело је за ревизију административне структуре.

б. Солидарност у културном животу

25. Коришћење музичких или књижевних дјела не би требало да се сматра случајним, него више резултатом рада на планирању и унапређењу. Када се дјела користе, удружење за заштиту ауторских права мора, што је прецизније могуће, да обавијести ауторе и издаваче о коришћењу њихових дјела и нивоу њиховог прихваћања од публике. Таква информација омогућава, посебно издавачима, да процијене ризике при издавању нових дјела. С тим циљем, приликом исплате аутори и издавачи не би требали бити информисани само о укупном износу, него и добити информацију о приходу оствареном од сваког појединачног дјела. Даље се препоручује да биланс за свако дјело показује подручје коришћења у ком је било посебно успјешно. У ту сврху апсолутно је неопходно да удружења за заштиту ауторских



права од корисника траже и добију листе или дневнике о изведеним, емитованим и репродукованим дјелима, те да те листе и дневници чине основ за дистрибуционе активности.

26. У данашњем технолошки повезаном „глобалном селу“, гдје се емитује путем сателита, а програми примају широм планете, културна присутност једне земље зависи од њене способности да доступним учини најбоља дјела својих аутора у форми која је високог квалитета и спремна за коришћење. Уз повећану компетитивност у свијету у ком су дјела тако лако доступна, удружење за заштиту ауторских права има важну улогу у раној идентификацији дјела која би могла да буду одговарајућа за међународну промоцију, као и у помоћи ауторима и издавачима да крену у авантуру дистрибуције у цијелом свијету.

в. Аутономија

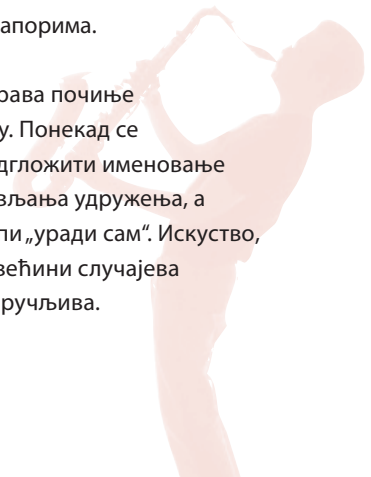
27. Понекад је препоручљиво да се при оснивању удружења за заштиту ауторских права усвоји приступ „корак по корак“, што значи да се у почетку лиценцирање и наплаћивање тантијема врши у самој земљи, а технички захтјевније активности дистрибуције и исплата преносе се на сестринска или кровна удружења. Чак и у случају у ком такав пренос активности траје више година, та опција још увијек се не сматра универзалним лијеком за „дјечје болести“ с којима младо удружење може да се суочи. Док год удружење за заштиту ауторских права прикупља тантијеме унутар земље и онда их у цјелини трансферише у иностранство, умјесто да само врши дистрибуцију и исплату, не може да се сматра националном институцијом, штавише, јавност на њу гледа као на орган који заступа стране интересе. Примиијећени недостатак солидарности у културном животу нације и отпор унутар корисничких кругова према неспособности удружења да врши функције дистрибуције и исплате два су главна симптома приступа „корак по корак“ у успостављању удружења. У пракси, агенцији треба много више времена, ако се икада и догоди, да постигне независно и успјешно управљање. То је и један од разлога зашто нема примјера успјешних агенција које су преузеле такав приступ.

28. Агенција, као супротност независном удружењу, скоро никада не учини напор да набави листу или дневник изведених, емитованих или репродукованих дјела с које би „живот“ националног репертоара могао да буде утврђен. Таква инерција је, заиста, типична одлика било које агенције и кровно удружење нема разлога да предузме кораке према истинском суочавању с овим проблемом, јер га таква инерција спашава од значајне количине дистрибуционих активности. Сходно томе, само национално аутономно удружење за заштиту ауторских права може да задовољи потребе домаћих аутора и издавача.

3. Фазе у оснивању удружења за заштиту ауторских права

29. Једном када су јасни критеријуми објашњени у претходном тексту и када је процјена о успјеху повољна, мора да се донесе храбра одлука да се „заплива у дубокој води“, односно да се крене са успостављањем удружења. То да ли ће одлуку донијети држава или група заинтересованих аутора и издавача зависиће од ситуације у земљи. Ко год да преузме иницијативу, савјетује се да буде сигуран у ангажман и сарадњу најважнијих партнера. Снажно се препоручује да било која власт која намјерава да оснује национално удружење за заштиту ауторских права или државни орган за ту област у пројекат од самог почетка укључи ауторе и издаваче како не би пропустила да укључи интересе носилаца права. Исто тако, било које удружење аутора и издавача које крене трновитим путем колективног управљања својим правима треба да подстакне да дејствује у споразуму с државним властима како не би остало без признања државе и подршке својим напорима.

30. Оснивање удружења за заштиту ауторских права почиње именованом руководиоца одговорног за ту фазу. Понекад се покушава, због трошкова или других разлога, одгложити именоване таквог руководиоца у почетним фазама успостављања удружења, а заговорници тог приступа преферишу рад у групи „уради сам“. Искуство, међутим, показује да је резултат такве праксе у већини случајева значајан губитак времена и због тога није препоручљива.



а. Основна обука руководиоца

31. Пресудан услов за успјех удружења за колективно управљање је добро обучен руководиоца који посједује основно специјалистичко знање потребно за одговорно и дјелотворно обављање посла. Сходно томе, он или она мора брзо добити основно знање. За рад у многим занимањима, на примјер у ваздухопловству, постоје посебне школе; будући директори или они који ће радити на руководећим мјестима у ваздухопловним компанијама добију основно знање путем посебних курсева креираних за њихове потребе. У области ауторских права још увијек нема таквих специјализованих школа. Како би се премостио тај јаз, Свјетска организација за интелектуалну својину (WIPO) нуди адекватну обуку, комбинујући теоретски дио с практичним уводом у материју у добро функционишућем удружењу за заштиту ауторских права. Та обука спроводи се индивидуално или у малим групама и обично траје двије седмице.

32. Програм обуке за руководиоце удружења за заштиту ауторских права састоји се, *inter alia*, од сљедећих предметних подручја:

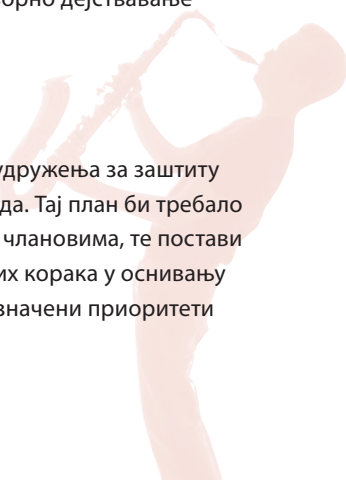
- основни правни концепти, увод у национално законодавство о ауторском праву, компаративно право и увод у међународне конвенције о ауторском и сродним правима;
- главне функције удружења за заштиту ауторских права, структура и организација руководећих мјеста;
- односи између удружења за заштиту ауторских права и аутора и издавача који јој припадају, посебно што се тиче уговора о чланству, преноса права, описа репертоара, декларације дјела, псеудонима, исплата, трансфера повезаним удружењима;
- односи између удружења за заштиту ауторских права и корисника музике, литературе или драмских дјела, укључујући контакте с њиховим удружењима у вези с тарифама, уговорима, листама и дневницима коришћења дјела, колективним споразумима, заједничким мјерама и акцијама против пиратства
- односи између удружења за заштиту ауторских права и државе, што се тиче генералне супервизије, надзирања тарифа, монопола, односа с државним радиом и телевизијом;

- документација на нивоу државе као што су базе података о ауторима, издавачима и дјелима;
- документација на међународном нивоу - примјер архивског система Међународне конфедерације удружења аутора и композитора (CISAC), међународна размјена података;
- дистрибуција: правила, категорије, процедуре, форме и фреквенције, рачуни, исплате;
- обрада података, основни концепти, примјене, структуре базе података, стандардни софтвер, развојни кораци, међународне мреже;
- социјална брига о ауторима и извођачима, културна промоција;
- књиговодство, израчун трошкова, третман додатног прихода, коришћење нерасподијељеног прихода, нацрт билансних извјештаја и оперативних рачуна;
- књиговодство, израчун трошкова, третман додатног прихода, коришћење нерасподијељеног прихода, нацрт билансних извјештаја и оперативних рачуна;
- структуре CISAC-а, пројекат CIS, техничка и правна комисија, могуће учествовање у међународном оквиру;
- структуре BIEM-а, модел уговора за фонографску индустрију;
- структуре WIPO-а, програми сарадње.

33. Основна обука се показала као веома успешна, јер је омогућила руководиоцима да након повратка с курса у великој мјери дјелују независно, преузимају иницијативу, воде преговоре о тарифама, закључују уговоре и чине брз напредак у успостављању административне структуре неопходне за дјелотворно дејствовање удружења.

6. План рада

34. Током или након основне обуке руководиоцима удружења за заштиту ауторских права би требало да припреми план рада. Тај план би требало да покрива период до првих обрачуна и исплата члановима, те постави временске одреднице за предузимање најважнијих корака у оснивању удружења. Планом рада би требали бити јасно назначени приоритети



и дефинисани начини мјерења и процјене резултата претходних корака. Постепено запошљавање особља, такође, помаже у задржавању издвајања за плате на ниском нивоу током почетне фазе. Сходно томе, план рада један је од основа за процјену трошкова.

35. Искуство стечено у посљедњих десет година помогло је да се развије модел плана рада, који је дат на крају ове публикације. Модел није приказан да би служио као рјешење за све потребе сваког новог удружења, него више као водич новом удружењу да развије сопствени план рада који одговара околностима у којима се то удружење налази. План би, према томе, требало да буде пажљиво прилагођен и промијењен у складу са тренутним локалним условима у којима удружење дејствује, што значи да ће у неким случајевима долазити и до значајних промјена.

36. Из искуства, за успостављање новог удружења за заштиту ауторских права потребно је 16 до 18 мјесеци од основне обуке руководиоца преко припреме првих обрачуна до исплата домаћим ауторима и издавачима. Међутим, поменути временски оквир може бити поштован једино ако активности теку у правом ритму и без већих сметњи. Мора се, такође, нагласити да слање првих обрачуна ауторима и извођачима не значи да се почетни период нужно може сматрати завршеним.

в. Процјена и покриће трошкова

37. Било који план за успостављање удружења за заштиту ауторских права мора да укључи припрему процјене трошкова и самим тим промишљања о томе како покрити трошкове. Покривање трошкова на најједноставнији начин се рјешава у оним случајевима у којима држава пристане да покрије трошкове или прослиједи износ довољан за покриће трошкова. Ова врста помоћи значајно помаже у успостављању удружења за заштиту ауторских права, те се, стога, снажно препоручује да се о таквој помоћи размисли. Потребни износи обично одговарају малом дијелу буџета министарстава образовања и културе, па чак и оне државе чије финансијске могућности нису велике могу да помогну

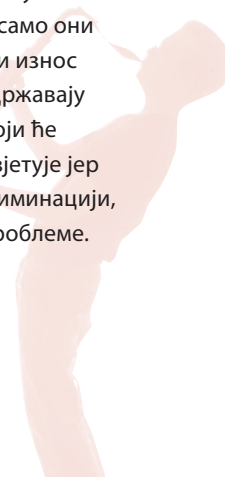
почетним средствима. Гдје новца недостаје, може да се постигне договор да трошкови које плаћа држава представљају предујам који ће накнадно бити враћен. Наравно, у таквим случајевима требало би обезбиједити да то буду бескалатна средства, те да се одреди реалан распоред отплате узимајући у обзир очекиване приходе удружења.

38. У оним случајевима у којим нема државних фондова који би обезбиједили почетна средства остаје могућност субвенција или аконтација од повезаних удружења. Такав се приступ често примјењује. У неким случајевима и CISAC помаже при оснивању нових удружења за заштиту ауторских права.

г. Правни оквир, статuti и уговори с ауторима и извођачима

39. Удружења за колективно управљање преузимају права аутора па би, сходно томе, ти аутори - и издавачи - требали у високом степену учествовати у управљању својим правима. Искуство је показало да оснивање задруга најбоље одговара том типу партиципације, те се предлаже да се при оснивању удружења за заштиту ауторских права тај модел слиједи што је више могуће. То имплицира да се најважније одлуке доносе на општој скупштини аутора и извођача и да тај орган треба да именује одбор задруге.

40. Посебно мора да се реферише о питању којим ауторима и издавачима треба дати могућност да доносе одлуке које се тичу колективног управљања њиховим правима. Предлаже се да само они аутори и издавачи чији рачуни прелазе одређени минимални износ треба да имају право да гласају. Статuti неких удружења садржавају клаузулу, умјесто оваквог рјешења, ком се делегира одбор који ће одлучивати о додјели права на гласање. Ова пракса се не савјетује јер је велика вјероватност да ће водити стварању клика и дискриминацији, што, како је показало искуство, може да узрокује озбиљне проблеме.



41. Статут удружења за заштиту ауторских права требало би да буде разматран на првом састанку опште скупштине чланова удружења и/или носилаца права, те да га они прихвате. Када се то обави, скупштина може да настави да именује одбор удружења, у складу са статутом. Ауторе и извођаче који учествују у првој општој скупштини требало би прихватити као осниваче с правом да гласају, те се, стога, препоручује да се уговор о чланству разматра у исто вријеме када и статут.

д. Документација

42. У свим својим активностима удружење за заштиту ауторских права мора да познаје домаће ауторе и извођаче, као и њихова дјела. Сходно томе, један од првих и најжитнијих задатака удружења јесте да прикупи податке о домаћим ауторима и извођачима и њиховим дјелима, те да брзо развије односне базе података. Од виталне важности за постизање тог циља је да се од аутора и издавача захтијева да обавијесте удружење о својим личним и званичним подацима, те да пријаве дјела која су створили, сами или у коауторству, или која су издали.

43. Младо удружење за заштиту ауторских права мора бити добро опремљено комплетном међународном документацијом неопходном за идентификацију носилаца права и њихових дјела. CISAC може да помогне новим удружењима тако што ће омогућити да се набаве ти подаци о страним ауторима, издавачима и њиховим дјелима. Још прецизније, та документација укључује:

- документацију IPI (Interested Party Information – Информацију о заинтересованој страни) у којој се налазе имена и подаци о чланству у удружењима свих аутора и извођача из области музике, литературе, драмских дјела и других сектора који су у чланствима удружења за заштиту ауторских права или се за њих зна на неки други начин;
- документацију WID (Works Information Database – База података о дјелима) с основним подацима о милионима најизвођенијих дјела с међународног музичког репертоара.

44. Ново удружење за заштиту ауторских права мора да да приоритет што је могуће бржем пружању података о домаћим ауторима, издавачима и дјелима IPI и WID документационим центрима. Приходи из иностранства могу да се очекују за чланове удружења једино ако се дају ти подаци, јер поменуте базе података чине основу за идентификацију аутора и њихових дјела.

ђ. Уговори с радијским и телевизијским станицама

45. Ниједно удружење за заштиту ауторских права није у позицији да контактира са корисницима, закључује уговоре и прикупља тантијеме или надокнаде од свих категорија корисника у исто вријеме, те се, стога, препоручује да се дејствује у фазама. Доказано је да почињање активности на наплати од радијских и телевизијских станица има предности, а прва је да се ради о важним клијентима који плаћају значајне износе у тантијемама чак и без успостављене софистициране и скупе структуре наплате. То омогућава удружењу да се усредсриједи на активности документовања и дистрибуције. О учинцима добрих примјера уговора с државним радијима и телевизијама већ је говорено у ранијем тексту.

е. Споразуми с иностраним удружењима за заштиту ауторских права

46. У првом контакту са асоцијацијама корисника скоро увијек се постави питање: „Које ауторе и издаваче ви представљате?“ Важно је да се у одговору на ово питање помену чланови удружења и већ постигнути споразуми са сестринским удружењима из иностранства, како би се показала озбиљност младог удружења за заштиту ауторских права и његов потенцијал и намјера да представља свјетски репертоар музике и литературе. Нажалост, већина етаблираних удружења није спремна да да „предујам повјерења“ брзим потписивањем споразума о реципрочности. Радије усвајају приступ ступања у уговорне односе тек након што је младо удружење за заштиту ауторских права примљено у чланство CISAC-а. Међутим, CISAC при приступању, разумљиво,

поставља услов у вези са дотадашњим резултатима, који је веома тешко испунити без раније демонстриране способности у раду са иностраним репертоаром. Говори се, међутим, да CISAC проналази начине и средства да без одлагања додијели новим удружењима за заштиту ауторских права заступање иностраних аутора и извођача.

ж. Правила дистрибуције и процедура

47. Искуство је показало да недостатак очигледности у процесу дистрибуције резултује великим споровима међу ауторима или међу извођачима. Пријекто је потребно имати прецизна правила којима је поступак дистрибуције детаљно описан. Одбор удружења би требало да одобри правила прије него што буду обављене прве исплате. Питањима дистрибуције не би требало да се бави општа скупштина аутора и извођача, јер техничке одредбе нису тема за расправу на великим састанцима гдје постоје супротстављени интереси.

48. Препоручује се да дистрибуционе структуре буду што једноставније, да дистрибуционе категорије буду постављене тако да одговарају главним начинима коришћења дјела, на примјер: радио, телевизија, ресторани и хотели, концерти, кина, као и производња аудио и видео-записа. Остале дистрибуционе категорије зависиће од посебних карактеристика културног живота једне државе. Сва правила дистрибуције требало би, што је више могуће, да буду рађена према принципу „*sum cuique*“ – сваком своје – што значи да би сваки аутор и издавач требало да добије износ једнак приходу који је за њега убрало удружење за заштиту ауторских права.

49. Приликом расправе о правилима дистрибуције увијек се изражава забринутост да ће сав новац или његов главни дио бити упућен у иностранство. Због тог разлога се траже начини и средства да се спријечи такав одлив, те се предлаже, на примјер, да домаћа дјела буду вреднована према већој стопи него дјела иностраног поријекла. Овдје, међутим, мора да се нагласи да су сва удружења за заштиту ауторских права обавезана законом и уговорима о реципрочном заступању

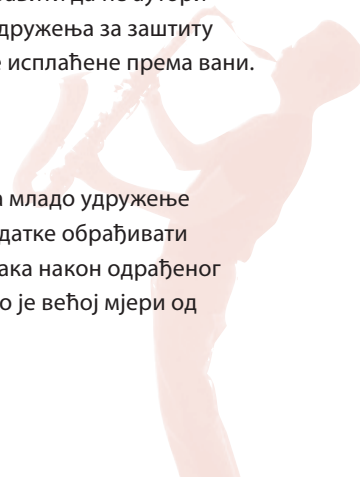
са својим сестринским удружењима да строго примјењују правило једнакости свих домаћих и иностраних дјела. Заиста, страхови да ће само мањи дио новца остати у земљи базирани су у великој мјери на непознавању процедура плаћања. То може да се покаже сљедећим примјером у ком је претпостављено да је удио домаће и иностране музике једнак, односно 50:50:

Приход удружења за заштиту ауторских права	1'000'000
Оперативни трошкови (30%)	<u>- 300'000</u>
	700'000
Издаци за социјалну бригу и културну промоцију (10% нето-прихода)	<u>- 70'000</u>
	630'000
Дистрибуција	
- домаћа дјела (у потпуности идентификована)	315'000
- инострана дјела (60% идентификована)	189'000
- преостали износ од дистрибуције.	126'000
Накнадна дистрибуција преосталог износа у једнаком проценту додатка на све исплате:	
- додаток за домаћа дјела	78'750
- додаток за инострана дјела	47'250

Тако, у примјеру строго једнаког третмана домаћих и иностраних дјела и уз претпоставку 50% удјела стране музике, само 23,5% укупног прихода иде у иностранство. Такође, не би требало заборавити да ће аутори и издавачи примати надокнаде од иностраних удружења за заштиту ауторских права које ће често прелазити износе исплаћене према вани.

3. Обрада података

50. У овом раду супротстављамо се мишљењу да младо удружење за заштиту ауторских права из почетка треба податке обрађивати мануелно и прећи на електронску обраду података након одрађеног „шегртовања“. Снажно се препоручује да се у што је већој мјери од



самог почетка користе најсавременије и одговарајуће технике обраде података. То значи да систем треба бити припремљен за успостављање првих база података, за дистрибуцију и штампање обрачуна, за трансакције с корисницима и вођење књига. Приоритет мора да се да документовању и дистрибуцији.

51. Савремена технологија обраде података омогућује да се почне са личним рачунаром (PC) и с тим повезаним малим издацима. Такав хардвер је, углавном, довољан да се успостави база података са информацијама о домаћим ауторима и издавачима и база података са информацијама о дјелима с националног репертоара. О надградњи треба размишљати тек када почне рад на дистрибуцији, јер ће набавка другог или могуће чак и трећег рачунара зависити од обима активности. Помоћ WIPO-а новооснованим удружењима за заштиту ауторских права укључује опрему за обраду података.

52. Софтвер који удружење одабере веома је важан. За свако ново удружење за заштиту ауторских права неодрживо је да прихвати комплетан трошак који је потребан за програмирање. Тенденција је да се набављају лиценце за коришћење постојећег софтвера, прилагођеног потребама удружења. WIPO у Африци тренутно бесплатно помаже удружењима стандардним софтвером AFRICOS. Наиме, та организација се обавезала да ће овај софтвер развити у сарадњи с једним афричким удружењем. Софтвер омогућава да се изгради база података аутора, извођача и музичких дјела афричких удружења за заштиту ауторских права. Софтвер AFRICOS, такође, садржи прилагодљиве стандардне програме за дистрибуцију и штампање обрачуна, а циљ је стављање програма за обраду података који служе за обављање најважнијих задатака „под јастук“ сваког новорођеног удружења за заштиту ауторских права.

53. Коришћење стандардног софтвера биће успјешно једино ако се његово увођење комбинује с прилагођеном обуком. Сигурно коришћење PC-а и стандардних програма може да се постигне путем курсева који трају од 10 до 14 дана. WIPO, такође, омогућава и такву обуку.

ј. Социјална брига о ауторима и извођачима и културна промоциј

54. Уговори о реципрочном заступању између удружења за заштиту ауторских права, према моделу CISAC-а, дају могућност да се користи 10% нето-прихода од управљања правима извођења и емитовања - након што се одбију административни трошкови – за социјалну бригу о домаћим ауторима и извођачима и културну промоцију националног репертоара. Снажно се препоручује да се ова пракса институционализира у почетној фази успостављања удружења и да се приоритет да аспектима социјалне бриге. Иако, можда, изгледа прерано развијати цјелокупни план социјалне бриге у почетним годинама, уствари, никада није прерано успоставити резервни фонд за ублажавање тешких околности, за хитно лијечење и за остале бенефиције у области социјалне бриге.

к. Борба против пиратства

55. Веома често се од новог удружења тражи да се одмах укључи у борбу против пиратства, као „највећег приоритета“. Овдје се јавља звоно на узбуну. Надзирати тржиште (што је неизбјежна активност ако желе да се пронађу нелегалне копије) је скупа активност која веома брзо може да исцрпи финансијска средства младог удружења. Стога се препоручује да се у борбу против пиратства не креће прије него што удружење за заштиту ауторских права не испуни своју основну улогу, па чак и онда треба се само укључити у опште надзирање услова коришћења. Даље се препоручује да свако учествовање у одбрани од пиратства буде у сфери која се тиче колективног управљања правима репродукције.



4. Модел плана рада при оснивању удружења за заштиту ауторских права

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
1	Именовање Основна обука			
2	Нацрт: - статута - уговора о чланству - пријаве дјелатности - брошуре о аутору			
3	Презентациона писма: - CISAC-у - сестринским удружењима - удружењима аутора - удружењима корисника Припрема радио и ТВ тарифа (статистика итд.)	Привремено одобрење одбора за: - статут - уговор о чланству		Презентациона писма
4	Нацрт тарифа за државне емитере			
5	Позив на општу скупштину	Одобрење нацрта тарифа за државног емитера	Позив	Национални семинар
6	Почети преговоре о тарифама с државним емитером	Избор	Прва општа скупштина, одобравање - статута - уговора о чланству, избор одбора	

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
			Основна обука руководилаца
		Заполити: - секретар (1)	
Презентациона писма	Презентациона писма	Прикупити и каталогизовати адресе аутора	
		Одштампати статут Заполити: - водитељ одјељења документације (1)	
		Основна обука за водитеља одјељења документације	Национални семинар и основна обука за водитеља одјељења документације
	Почети преговоре о тарифама с државним емитером	Један (1) софтвер за базе података на РС-у	Набавка једног (1) РС-а Набавка и инсталација софтвера за базе података

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
7	<p>Почети кампању за учлањење у удружење</p> <p>Пријава за чланство у CISAC-у</p> <p>Сестринска удружења: позив за потпис уговора о реципрочном заступању</p> <p>Преговори с државним емитером о тарифама</p>			<p>Почети кампању за учлањење</p>
8	<p>Нацрт правила дистрибуције</p> <p>Предлог социјалне бриге</p> <p>Преговори с државним емитером о тарифама</p>			<p>Почети потписивати уговоре о чланству</p> <p>Почети с пријавама дјелатности</p>
9	<p>Споразум о тарифама с државним емитером</p> <p>Припрема тарифа за хотеле, ресторане и приватне емитере</p>	<p>Одобравање</p> <ul style="list-style-type: none"> - тарифа за државне емитере - правила дистрибуције 		
10	<p>Нацрти тарифа за хотеле, ресторане и приватне емитере</p> <p>Нацрт уговора</p> <p>Информатор</p>			<p>Информатор</p>

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
<p>Достављање IPI, WWL/WID документације</p> <p>CISAC-ови кодни бројеви</p> <p>Сестринска удружења: позив на потписивање уговора о реципрчном заступању</p>	<p>Преговори о тарифама с државним емитером</p>		
	<p>Преговори о тарифама с државним емитером</p>		
	<p>Споразум о тарифама за државног емитера</p>	<p>Отворити базе података о</p> <ul style="list-style-type: none"> - ауторима - издавачима - дјелима <p>Објављивање тарифа за државне емитере</p>	
<p>Информатор</p>		<p>Инсталација софтвера за дистрибуцију</p> <p>1 РС</p> <p>Запослити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - водитеља одјељења за лиценцирање (1) - водитеља одјељења дистрибуције (1) 	<p>Инсталација софтвера за дистрибуцију</p> <p>Набавка 1 РС-а</p>

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
11	Разрада унутрашње структуре	Одобравање - нацрта тарифа за хотеле, ресторане и приватне емитере - уговора с државним емитером		
12	Почети преговоре о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Састанак с водитељима одјељења, унутрашња структура			
13	Преговори о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Нацрт годишњег извјештаја, биланс			
14	Преговори о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Позив за другу општу скупштину	Одобравање -годишњег извјештаја -биланси	Позив	
15	Споразуми о тарифама с -хотелима -приватним емитерима Нацрти уговора с хотелима, ресторанима и приватним емитерима		Друга општа скупштина Одобравање - годишњег извјештаја - биланси	

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
		Основна обука за водитеље одјељења лиценцирања и дистрибуције	Основна обука за водитеље одјељења лиценцирања и дистрибуције
Прво достављање података за документацију IPI	Почети преговоре о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Уговор с државним емитером	Прво достављање података за документацију IPI Запослити: - водитеља одјељења финансија (1) - референта у одјељењу дистрибуције (1)	
	Преговори о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Државни емитер почиње да исплаћује тантијеме	Прикупити и каталогизовати адресе хотела, ресторана и приватних емитера Основна обука за водитеља одјељења финансија	Основна обука за водитеља одјељења финансија
	Преговори о тарифама с хотелима, ресторанима и приватним емитерима Државни емитер почиње да доставља дневнике емитовања	Почети обрађивање дневника емитовања	
Достављање података за документацију IPI	Споразуми о тарифама за хотеле, ресторане и приватне емитере	Достављање података за документацију IPI	

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
16	Информатор	Одобравање споразума о тарифама за хотеле, ресторане и приватне емитере		Информатор
17	Контакти с удружењима извођача; проблем листа изведених дјела Припрема преосталих тарифа за - кина - концерте - музичке продуценте			
18	Конференција за новинаре на којој се представљају први резултати дистрибуције Нацрти тарифа за - кина - концерте - музичке продуценте			Први обрачуни и исплате Тромјесечје I Државни емитер
19	Информатор	Одобравање нацрта тарифа за - кина - концерте - музичке продуценте		Информатор
20	Почети преговоре о тарифама с - кинима - концертним организацијама - музичким продуцентима			

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
Информатор	Информатор	Обрађивање последњег дневника за прво тромјесечје Државни емитер Запошљавање: -референт у одјељењу за лиценцирање (1)	
	Почети с контактирањем хотела, ресторана и приватних емитера ради потписивања уговора	Објављивање тарифа за хотеле, ресторане и приватне емитере Дистрибуционе активности Прво тромјесечје Државни емитер	
Први обрачуни и исплате – прво тромјесечје Државни емитер Достављање података Документација IPI		Први обрачуни и исплате – прво тромјесечје Државни емитер Достављање података Документација IPI Запошљавање: - референт у одјељењу за дистрибуцију	
Информатор	Хотели, ресторани и приватни емитери почињу да исплаћују тантијеме	Обрада последњег дневника за друго тромјесечје Државни емитер 1 РС	Набавка 1 РС-а
	Почети тарифне преговоре - кина - концертне организације - музички продуценти Хотели, ресторани почињу да достављају листе изведених дјела Приватни емитери почињу да достављају дневнике	Дистрибуционе активности Друго тромјесечје Државни емитер Почети обрађивање листа изведених дјела у хотелима и ресторанима Почети обрађивање дневника приватних емитера	

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
21	Преговори о тарифама - кина - концерти - музички продуценти			Обрачуни и исплате Друго тромјесечје Државни емитер
22	Споразуми о тарифама - кина - концерти - музички продуценти			
23		Одобравање тарифа - кина - концерти - музички продуценти		
24	Информатор			Информатор Обрачуни и исплате Друго тромјесечје Државни емитер
25	Нацрти - годишњи извјештај - биланс			

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
<p>Обрачуни и исплате Друго тромјесечје Државни емитер</p> <p>Достављање података Документација IPI и документација WID</p>	<p>Преговори о тарифама</p> <ul style="list-style-type: none"> - кина - концерти - музички продуценти 	<p>Обрачуни и исплате Друго тромјесечје Државни емитер</p> <p>Достављање података Документација IPI и документација WID</p>	
	<p>Споразуми о тарифама</p> <ul style="list-style-type: none"> - кина - концерти - музички продуценти 		
		<p>Прикупити и сортирати адресе</p> <ul style="list-style-type: none"> - кина - организатора концерата - музичких продуцената <p>Дистрибуционе активности Треће тромјесечје Државни емитер</p>	
<p>Информатор</p> <p>Обрачуни и исплате Треће тромјесечје Државни емитер</p> <p>Достављање података Документација IPI</p>		<p>Обрачуни и исплате Треће тромјесечје</p> <p>Државни емитер</p> <p>Достављање података Документација IPI</p>	
	<p>Сви</p> <ul style="list-style-type: none"> - кина - концерти - музички продуценти <p>Почињу да исплаћују тантијеме</p>	<p>Последње обрађивање листа изведених дјела у хотелима и ресторанима – Прво тромјесечје</p> <p>Последње обрађивање дневника приватних емитера</p> <p>Прво тромјесечје</p>	

Мјесец	Руководилац	Одбор	Општа скупштина	Аутори/Извођачи
26	Позив – трећа општа скупштина	Одобравање - годишњег извјештаја - биланси	Позив	
27			Трећа општа скупштина Одобравање - годишњег извјештаја - биланси	Обрачуни и исплате Прво тромјесечје Хотели и ресторани Прво тромјесечје Приватни емитер Четврто тромјесечје Државни емитер

CISAC-ова сестринска удружења	Корисници	Особље	WIPO
		Дистрибуционе активности Прво тромјесечје Хотели и ресторани Прво тромјесечје Приватни емитер Четврто тромјесечје Државни емитер	
Обрачуни и исплате Прво тромјесечје Хотели и ресторани Прво тромјесечје Приватни емитер Четврто тромјесечје Државни емитер Достављање података Документација IPI		Обрачуни и исплате Прво тромјесечје Хотели и ресторани Прво тромјесечје Приватни емитер Четврто тромјесечје Државни емитер	